

Гришак С. М.

Херсонський державний університет

Шабасва Н. С.

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ЕТАПИ ПРОГРАМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ПОЗАНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ I-II РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

Постановка проблеми. Процес розбудови демократичної держави в нашій країні характеризується посиленням уваги суспільства до легітимації гендерної рівності, яка визначається найважливішою умовою утвердження демократії, гарантією інтеграції України в європейське співтовариство. Освіта як інститут гендерної соціалізації молоді відіграє в цьому сенсі велику роль, бо саме під впливом навчально-виховних факторів можливе переосмислення гендерної асиметрії сучасного суспільства. Не дивно, що однією з головних тенденцій сучасної освіти в країні є спроба введення в вузи гендерного підходу, який передбачає розширення життєвого простору для розвитку індивідуальних здібностей студентів, до зміни культури взаємодії статей у студентському середовищі, заміни відносин ієрархії на відносини партнерства, а також сприяє прийняттю ними цінностей гендерної рівності і загалом покращенню гендерної ситуації в українському суспільстві.

Перегляд підходу до організації позанавчальної діяльності в процесі гендерної соціалізації в руслі ідей гендерної рівності – це винахід певних шляхів і способів створення сприятливих умов для розвитку здібностей особистості студента або студентки, незалежно від статі, а також стратегії гендерної взаємодії вихователя і студентів. На нашу думку, реалізація гендерного підходу в позанавчальній діяльності передбачає створення певної комплексної програми.

Тож, нами розроблена Програма реалізації гендерного підходу в позанавчальній діяльності студентів вузів I-II рівнів акредитації (тобто коледжів, технікумів тощо, далі – ПРОГРАМА), яка спирається на основні аспекти законодавчих актів в області виховання (Закон України “Про Освіту”, Закон України “Про вищу освіту”), та на положення з основного нормативно-правового акту, спрямованого на досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства та

ліквідації дискримінації за ознакою статі, – Закону України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків".

ПРОГРАМА розрахована на весь термін навчання в даних ВНЗ, тобто на 4 роки. Керуючись принципами послідовності і поетапності, реалізація комплексної програми передбачає щорічне її планування, що надає можливість враховувати певні недоліки і застосовувати нові, більш ефективні новітні технології по мірі виникнення і визначення пріоритетів відповідно із умовами сьогодення, що сприяє постійному програмному вдосконаленню.

При визначенні мети ПРОГРАМИ ми керувались як Законом України про освіту, який загальною метою освіти вважає всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, так і цілями щодо виховання гендерного. Звідси витікає, що ПРОГРАМА ставить за мету створення умов для формування особистості студента/студентки, вільної від застарілих гендерних стереотипів, забезпечення рівноправ'я у вираженні його/ її власної індивідуальності, задоволення можливості обирати позицію, незалежну від поглядів на місце та роль жінок і чоловіків у суспільстві, становлення соціальної особистості, відповідальної за власну поведінку та міжособистісні взаємини, здатну до конструювання паритетних гендерних відносин на засадах ідеї гендерної рівності.

Досягнення програмної мети забезпечується плануванням завдань (пізнавальних, виховних і завдань розвитку) в їх єдності.

Керуючись положенням про те, що соціалізація (у тому числі й гендерна) молоді людини в системі освіти проходить три етапи – адаптація, індивідуалізація, інтеграція – і, відповідно, кожному етапу відповідає певна вікова група студентської молоді, визначення напрямків реалізації розробленої нами ПРОГРАМИ відбувалось із урахуванням вікових психологічних особливостей студентів вузів I-II рівнів акредитації. Завдання програми пов'язані з конкретними напрямками діяльності у відповідності з етапами гендерної соціалізації студентів.

Так, найбільш проблемним є адаптаційний період, який проходять студенти першого року навчання – юнаки та дівчата 15-16 років, яким потрібно не тільки пристосуватися до системи вузівського навчання та інтеріоризувати вимоги ВНЗ, специфіку обраної спеціальності, але й приймати участь у становленні нового колективу студентської групи,

налагодженні міжособистісних відносин, в яких кожний студент/студентка як представник певної статі має свою цінність і робить власний внесок у спільну справу.

Тому завданнями даного етапу ПРОГРАМИ ми визначили:

- ознайомлення студентів із цінностями, нормами та правилами міжстатевих стосунків, які мають базуватися на визнанні рівності та цінності кожного суб'єкта в цих відносинах;
- викриття соціокультурної природи гендерних уявлень щодо особливостей жіночої та чоловічої психології та їх відмінностей через інформування студентів про існуючі гендерні ролі та стереотипи, гендерну дискримінацію та асиметрію сучасного суспільства тощо;
- розвиток соціальної відповідальності у взаємовідносинах, розуміння залежності людини та її інтимних стосунків від соціального оточення;
- формування гендерної культури у студентів через залучення їх у різноманітні види позанавчальної діяльності.

Другий етап ПРОГРАМИ, який ми умовно пов'язуємо з періодом індивідуалізації в процесі гендерної соціалізації студентської молоді, припадає на другий курс навчання, тож передбачає вирішення наступних завдань:

- корекція розвитку особистісних компетенцій, тобто індивідуальних здібностей, не обтяжених уявленнями про традиційний розподіл гендерних ролей, здатності до критичного осмислення гендерно-асиметричної дійсності та самокритики;
- підтримка власної самооцінки та самоповаги через усвідомлення себе як представника певної статі, розвиток внутрішньої мотивації студентів до самовираження, вільного самовизначення та самореалізації;
- формування здатності виражати співчуття, вміння узгоджувати позиції у міжстатевій взаємодії, враховуючи специфічні статеві особливості, вміння поставити себе на місце іншого, вникнути в його проблеми, готовності до поваги свого партнера як до представника певної статі і коректного з ним спілкування;
- набуття студентами навичок позитивної гендерної поведінки, співробітництва на засадах партнерства, де спілкування будується на рівних, і де, незважаючи на власні інтереси, кожний бере до уваги цілі та інтереси іншого.

Останній період – інтеграційний, він співпадає з третім етапом ПРОГРАМИ і включає старшокурсників (3-4-й курси), які вже оволоділи

певними гендерними компетенціями і набули досвіду роботи в студентському самоврядуванні. Завданнями даного етапу є:

- становлення активної позиції студентів щодо реалізації цінностей ідеї гендерної рівності й усунення всіх форм дискримінації за ознакою статі;
- формування інструментальних компетенцій студентів і підготовка тьюторів з їх числа через максимальне розширення цільової аудиторії та оновлення напрямків позанавчальної діяльності;
- створення механізмів спадкоємності набутих гендерних компетенцій через залучення студентів старших курсів до організації виховних заходів гендерної спрямованості у позанавчальній діяльності;
- розвиток навичок приймати рішення, не обтяжені традиційними гендерними стереотипами, та здатності планувати зміни з метою удосконалення позанавчальної діяльності.

Безумовно, здійснення програмних завдань передбачає відбір оптимальних кожному етапу форм і методів. На наш погляд, найбільш адекватними виявляються наступні: Школа молодих нонконформістів, інформаційно-просвітницька діяльність (I етап ПРОГРАМИ періоду адаптації); дискусійний студентський Відеоклуб, тренінги (II етап ПРОГРАМИ періоду індивідуалізації); метод “рівний – рівному”, Академія студентів-тьюторів (III етап ПРОГРАМИ періоду інтеграції).